

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ДУМИЧ ХРИСТИНА МИХАЙЛІВНА

УДК 347.9(477.83/.86):347.9(436+439)"1895"(094.4)

**ЦИВІЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО У ГАЛИЧИНІ ЗА АВСТРІЙСЬКИМ
ЦИВІЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ КОДЕКСОМ 1895 р.**

Спеціальність 12.00.01 – теорія та історія держави і права;
історія політичних і правових учень

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Львів 2016

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі історії держави, права та політико-правових учень юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник – доктор юридичних наук, професор
Бойко Ігор Йосипович,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
професор кафедри історії держави,
права та політико-правових учень

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Кириченко Володимир Євгенович,
Харківський національний університет
внутрішніх справ,
професор кафедри загальноправових дисциплін;

кандидат юридичних наук, професор,
заслужений юрист України
Усенко Ігор Борисович,
Інститут держави і права імені В. М. Корецького
НАН України,
завідувач відділу історико-правових досліджень

Захист відбудеться «19» січня 2017 р. о «14:00» год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 35.051.03 по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора (кандидата) юридичних наук у Львівському національному університеті імені Івана Франка (79000, м. Львів, вул. Січових Стрільців, 14, зал засідань юридичного факультету, ауд. Г-409).

З дисертацією можна ознайомитись у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка (79005, м. Львів, вул. Драгоманова, 5).

Автореферат розісланий «17» грудня 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. О. Семків

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю подальшого удосконалення цивільного процесуального законодавства України, що передбачає його комплексне реформування відповідно до вимог міжнародних стандартів. Це забезпечить ефективний, дієвий механізм своєчасного розгляду і вирішення цивільних справ з метою захисту порушених або невизнаних прав, свобод чи інтересів фізичних і юридичних осіб.

Зазначене реформування потребує, серед іншого, неупередженого наукового вивчення та використання як національного, так і міжнародного правового досвіду. Це допоможе створити модель цивільного процесу в Україні згідно з міжнародно-правовими стандартами. Крім цього, така модель має відповідати національній правовій культурі, правовим традиціям українського народу.

Значний інтерес у цьому аспекті становить дослідження історії цивільного судочинства у Галичині за австрійським Цивільним процесуальним кодексом 1895 р., що сприяє кращому розумінню та висвітленню основ цивільного процесуального законодавства в Україні. Дослідження цивільного судочинства у Галичині наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. дасть змогу використати у доцільних межах набуті знання та узагальнити правовий досвід для з'ясування витоків демократичних традицій у розвитку національного цивільного процесуального законодавства. Актуальність цього досвіду посилюється також тим, що Цивільний процесуальний кодекс 1895 р. (далі ЦПК 1895 р.) був підготовлений з урахуванням тогочасного прогресивного європейського правового досвіду кодифікації процесуального права. Вивчені і узагальнені правові ідеї, конструкції, положення доцільно врахувати під час удосконалення чинного цивільного процесуального законодавства сучасної України. Саме ці міркування, а також відсутність спеціального дослідження цієї теми зумовили її вибір та визначили актуальність.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконане на кафедрі історії держави, права та політико-правових учень юридичного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка у межах теми НДР «Характерні риси розвитку державності, права та політико-правової думки в Україні та зарубіжних країнах» (номер державної реєстрації 01112U003267).

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в поглибленні історико-правових знань про цивільне судочинство у Галичині за австрійським ЦПК 1895 р.

Для досягнення вказаної мети поставлено такі **завдання**:

- з'ясувати стан наукової розробки проблеми та проаналізувати джерельну базу дослідження;
- показати особливості судової системи в Австрійській і Австро-Угорській монархії в другій половині ХІХ – у першій половині ХХ ст. та

визначити характерні риси правового регулювання цивільного судочинства у досліджуваний період;

- конкретизувати соціально-політичні й правові передумови, етапи та особливості укладення австрійського ЦПК, проаналізувати його джерела і структуру;

- визначити принципи австрійського цивільного процесуального права в другій половині XIX – на початку XX ст.;

- охарактеризувати підсудність цивільних справ, судові витрати по провадженню цивільної справи;

- розкрити процесуальний статус учасників цивільних процесуальних правовідносин, їх права і обов'язки;

- з'ясувати особливості судового розгляду цивільних справ як основної стадії цивільного судочинства;

- визначити види доказів та порядок винесення судового рішення за результатами розгляду цивільної справи;

- узагальнити правовий досвід цивільного судочинства у Галичині за австрійським ЦПК 1895 р., сформулювати рекомендації щодо удосконалення чинного цивільного процесуального законодавства України.

Об'єктом дослідження є цивільне судочинство у Галичині за австрійським Цивільним процесуальним кодексом 1895 р.

Предметом дослідження є особливості та характерні риси здійснення цивільного судочинства у Галичині за австрійським Цивільним процесуальним кодексом 1895 р.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становить система концептуальних підходів та філософських, загальнонаукових й спеціально-правових методів. Для написання даної дисертації використано наступні концептуальні підходи: антропологічний, діалектичний, цивілізаційний та інші. У дисертації використано філософські методи: діалектичний та метафізичний. Серед загальнонаукових методів застосовано: історичний, системний, структурно-функціональний та ін. Із спеціально-правових було використано: історико-правовий, формально-юридичний, герменевтико-правовий та ін.

Систему й особливості застосування методів цього історико-правового дослідження докладніше проаналізовано у підрозділі 1.3.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним з перших в українській історико-правовій науці комплексним дослідженням цивільного судочинства у Галичині за ЦПК 1895 р. У результаті проведеного дослідження сформульовано основні положення і висновки, яким притаманні елементи наукової новизни:

уперше:

- розкрито сутність правової політики Австрійської імперії й Австро-Угорської монархії у XIX ст., показано її еволюцію в межах історико-правового

процесу, зазначено, що зміни в цивільному судочинстві Галичини були нерозривно пов'язані з політичними, економічними та соціальними перетвореннями в Австрійській монархії: ухвалення Загального судового порядку 1781 р. та австрійського цивільного кодексу 1797 р. стало наслідком реалізації політики освіченого абсолютизму, а затвердження австрійського ЦПК 1895 р. – результатом позитивних змін в австрійському праві другої половини ХІХ ст., спричинених реформуванням системи судочинства;

– концептуально та системно показано особливості розвитку австрійського цивільного процесуального права та встановлено, що із впровадженням у Галичині австрійського ЦПК 1895 р. відбулася засаднича зміна моделі судочинства у напрямі відмови від надмірного формалізму, повільності, тяганини. З прийняттям ЦПК 1895 р. порядок здійснення цивільного судочинства ґрунтувався на принципах усності, гласності, відкритості, безпосередності і вільної оцінки доказів; була дозволена участь адвоката у цивільному судочинстві, сторона в судовому процесі мала право виконувати судові дії особисто або через повіреного тощо;

– охарактеризовано стадії цивільного судочинства за ЦПК 1895 р. до яких відносили: відкриття провадження на основі подання позову, оформленого з дотриманням передбачених вимог; провадження у справі до судового розгляду, під час якого формувалася головна доказова база та виконувалися процесуальні дії, необхідні для розгляду і вирішення справи; безпосередньо судовий розгляд, під час якого розглядалася справа по суті (з'ясування всіх обставин справи, надання доказів і усні дебати сторін); апеляційне провадження – спосіб оскарження рішень у цивільних справах першої інстанції; касаційне провадження – спосіб оскарження рішень у цивільних справах другої інстанції; провадження у зв'язку з винятковими обставинами; провадження у зв'язку з нововиявленими обставинами і, виконавче провадження.

– обґрунтовано та розкрито, що судові рішення виступало цивільним процесуальним актом, який підсумовував діяльність суду першої інстанції щодо розгляду і вирішення справи по суті. У судовому рішенні відбивалася вся проведена судом діяльність щодо дослідження і оцінки доказів по встановленню юридичних фактів, а також стосовно застосування норм права до конкретних правовідносин та їх суб'єктів. Судове рішення давало стороні, за котрою визнавалося спірне право, можливість його реалізувати як самостійно, так і за допомогою державного примусу (виконавче провадження), передбаченого Екзекуційним положенням 1896 р. Цивільний процес також передбачав можливість подання апеляцій до судів вищих інстанцій про перегляд попередньо ухвалених рішень у цивільних справах;

– введено в науковий обіг значну кількість архівних справ, завдяки яким з'ясовано, що всупереч ст. 19 австрійського Конституційного закону про права громадян для королівств і областей, що представлені в Рейхсраті від 12 грудня 1867 р., який формально визнавав рівноправність усіх мов у школі,

управлінні та державному житті, мали місце деякі обмеження у використанні української мови під час цивільного судочинства у Галичині, численні порушення процесуальних прав українців та інших національностей під час цивільного судочинства;

удосконалено:

– тезу про те, що правове регулювання цивільного судочинства у Галичині до прийняття ЦПК 1895 р. здійснювалося на основі Загального судового порядку 1781 р. та австрійського Цивільного кодексу 1797 р., який, зокрема містив норми процесуального права;

– наукові знання про ЦПК 1895 р., який вніс в судоустрій нові принципи здійснення цивільного судочинства у Галичині в досліджуваний період;

набули подальшого розвитку:

– наукові аргументи про те, що ЦПК 1895 р. займав важливе місце в правовій системі і був основним процесуальним законом, що регулював цивільне судочинство у Галичині до розпаду Австро-Угорщини;

– наукові погляди про те, що ЦПК 1895 р. передбачав право апеляційного судочинства, внаслідок чого реалізовувалася можливість апеляційного оскарження судових рішень повітових та окружних судів Галичини;

– наукові узагальнення про те, що застосування ЦПК 1895 р. забезпечило вирішення цивільних спорів, а також сприяло забезпеченню правопорядку і дотриманню законності у Східній Галичині.

Практичне значення роботи полягає у тому, що положення, обґрунтовані у дослідженні, сприяють поглибленню та збагаченню української історико-правової науки знаннями стосовно цивільного судочинства у Галичині за ЦПК 1895 р. Результати дослідження можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – під час вивчення історії цивільного процесуального права в Україні, зокрема австрійського ЦПК 1895 р.;

– *навчальному процесі* – під час викладання навчальних дисциплін та підготовки підручників і навчальних посібників, зокрема таких як «Історія держави і права України», «Історія держави і права зарубіжних країн», «Цивільне право», «Цивільне процесуальне право»;

– *правотворчості* – для удосконалення законодавства України у сфері оптимізації цивільного процесуального законодавства в Україні на основі історико-правового досвіду.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і висновки дисертації обговорено на засіданнях кафедри історії держави, права та політико-правових учень Львівського національного університету імені Івана Франка і оприлюднено у публікаціях, доповідях на таких наукових та науково-практичних конференціях: XXI–XXII звітних науково-практичних конференціях «Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні» (Львів, 2015–2016); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання та проблеми правового регулювання суспільних відносин»

(Дніпропетровськ, 2015); Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток правової системи України в умовах сьогодення» (Харків, 2015); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання розвитку та взаємодії публічного та приватного права» (Львів, 2016).

Публікації. Основні положення й висновки, що були сформульовані у дослідженні, знайшли відображення в дванадцяти наукових публікаціях, серед яких шість статей – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, одна стаття – у зарубіжному періодичному науковому виданні, а також п'яти тезах доповідей науково-практичних конференцій.

Структура та обсяг дисертації зумовлені метою та завданнями дослідження. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, які об'єднують 14 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (222 найменування). Загальний обсяг дисертації становить 214 сторінок, з них 189 – основний текст.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми; визначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; сформульовано мету, окреслено завдання, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну, практичне значення отриманих результатів; наведено дані про їхню апробацію, публікації, структуру й обсяг роботи.

Розділ 1 « Історіографія, джерельна база та методологія дослідження» складається з трьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Характеристика історіографії дослідження»* охарактеризовано стан наукового дослідження проблеми, наголошено, що аналіз наукової літератури з предмету дослідження розпочався з публікацій правознавців і істориків кінця XIX – початку XX ст., зокрема розглянуто праці А. Горбачевського, С. Дністрянського, Ф. Евина, О. Менцинського, К. Левицького, О. Огоновського та ін. Серед польських дослідників цієї тематики довоєнного періоду вирізняються дослідження О. Бальцера, В. Годлевського, С. Мадейського та ін. Заслужують на увагу праці з даної теми дослідника початку XX ст. Є. Васьковського. Характерною рисою наукових праць того часу було їхнє фактологічне наповнення, спогади тогочасних правників про застосування ЦПК 1895 р.

До аналізу проблем, пов'язаних з темою роботи, в радянський період зверталися українські і польські учені, зокрема В. Кульчицький, В. Калинович, Ю. Бардах, Б. Леснодорський, М. Пієтрчак та ін.

У сучасних умовах торкалися деяких аспектів застосування австрійського законодавства у Галичині і Буковині українські правники та історики І. Бойко, В. Гончаренко, П. Захарченко, В. Кириченко, О. Кондратюк,

О. Кузьминець, М. Никифорак, В. Нор, Т. Подковенко, І. Терлюк, Б. Тищик, І. Усенко, О. Харитонова, Є. Харитонов та ін.

У підрозділі 1.2 *«Джерельна база дослідження»* охарактеризовано австрійське цивільне та цивільне процесуальне законодавство, яке застосовувалось у Галичині, зокрема: імператорські патенти, розпорядження міністра юстиції Австрійської імперії, Загальний судовий порядок 1781 р., австрійський Цивільний кодекс 1797 р., впроваджений 1807 р. у Східній Галичині, австрійський Цивільний кодекс 1811 р., адвокатська ординація 1849 р., Закон про компетенцію судів 1852 р., Закон про судочинство у безспірних справах 1854 р., австрійський ЦПК 1895 р., Положення про екзекуції від 27 травня 1896 р. та ін.

Цінним джерелом для вивчення практики цивільного судочинства у Галичині за ЦПК 1895 р. стали неопубліковані матеріали архівних фондів Центрального державного історичного архіву України у м. Львові, зокрема фонд 134 «Колекція документів про шляхетські маєтки» (2 справи), фонд 146 «Галицьке намісництво» (10 справ), фонд 150 «Вищий крайовий суд, м. Львів» (8 справ), фонд 152 «Крайовий суд у Львові» (1 справа), фонд 156 «Вища державна прокуратура, м. Львів» (1 справа), фонд 181 «Графи Лянскоронські» (1 справа), фонд 309 «Наукове товариство імені Шевченка» (2 справи).

У підрозділі 1.3 *«Методологічна основа дослідження»* детально розглянуто наукові принципи, підходи та методи дослідження обраної історико-правової проблеми. Обґрунтовано застосування в роботі синтезу концептуальних підходів, зокрема, антропологічного, діалектичного, цивілізаційного та ін. Охарактеризовано застосування в дисертації загальнонаукових методів: логічного, історичного, системного, структурно-функціонального та ін. Висвітлено особливості застосування під час дослідження спеціально-юридичних методів: історико-правового, порівняльно-правового, герменевтико-правового, а також методу тлумачення правових приписів.

Засобами дослідження цивільного судочинства у Галичині за австрійським ЦПК 1895 р. виступили поняття і категорії, зокрема: «цивільний процес», «суд», «кодекс», «кодифікація», «докази», «суб'єкти процесу», «підсудність», «судове рішення». Їх уточнення і розкриття дало змогу докладніше проаналізувати предмет дослідження.

Розділ 2 «Кодифікація австрійського цивільного процесуального законодавства та особливості його застосування у Східній Галичині» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Соціально-політичні та правові передумови кодифікації цивільного процесуального законодавства в Австрійській імперії наприкінці XVIII ст. – у першій половині XIX ст.»* показано передумови кодифікації австрійського цивільного процесуального законодавства, яка розпочалась у другій половині XVIII і тривала до другої половини XIX ст.: інтенсивний

розвиток нових соціально-економічних відносин в другій половині XVIII – на початку XIX ст.; політичні зміни в Австрійській імперії зумовлювали необхідність внесення змін і доповнень до чинного законодавства, зокрема, цивільного процесуального; розбіжності у тогочасному австрійському законодавстві, що полягали у наявності в кожній коронній землі імперії свого цивільного та цивільного процесуального закону, необхідність формування системи юридичної освіти для підготовки суддів, прокурорів, адвокатів, нотаріусів; поширення просвітницьких ідей правової рівності, раціональності, природного права. Наслідком кодифікаційних робіт у галузі австрійського цивільного процесуального права було прийняття Загального судового порядку 1781 р., австрійського Цивільного кодексу 1797 р., впровадженого 1807 р. у Східній Галичині (передбачав норми, зокрема, що врегульовували цивільне судочинство), Закону про компетенцію судів 1852 р., Закону про судочинство у безспірних справах 1854 р. та ін., які стали правовою основою цивільного судочинства, зокрема й у Галичині до середини XIX ст.

У підрозділі 2.2 *«Правове регулювання цивільного судочинства у Галичині наприкінці XVIII – першій половині XIX ст.»* зазначено, що цивільне судочинство у Галичині наприкінці XVIII ст. здійснювалося на основі Загального судового порядку 1781 р., який набув чинності у Східній Галичині з 1784 р. Цей нормативно-правовий акт складався з 34-х статей і ґрунтувався на нових принципах цивільного процесу: 1) доступності; 2) письмового подання матеріалів; 3) вільного подання доказів; 4) виконавчого провадження процедури ліцитації (виражалась у формі аукціону, розпродажу) рухомого і нерухомого майна; 5) можливості апеляції до суду другої інстанції. Він включав положення про виконання судових рішень і виокремлення цивільного процесу з кримінального. Декларувалася рівність сторін у судовому процесі. Зменшення формалізму пришвидшувало процесуальний розгляд, а відтак судовий процес ставав ефективнішим.

У результаті чергової кодифікації австрійського права в 1797 р. було затверджено австрійський Цивільний кодекс, який у 1807 р. було поширено на Східну Галичину (опублікований латинською, німецькою та польською мовами). Він складався із 3-х розділів, які включали 638 статей, що містили норми цивільного та цивільного процесуального права. За цим кодексом регулювалися усі стадії цивільного процесу – від подання позовної заяви до виконання судового рішення. Судовий процес за Цивільним кодексом 1797 р. відбувався повільно і характеризувався бюрократичною тяганиною.

У підрозділі 2.3. *«Реформування судової системи в Австро-Угорській монархії у другій половині XIX ст. і передумови укладення австрійського Цивільного процесуального кодексу 1895 р.»* встановлено, що чергові реформи у системі австрійського судочинства були спричинені революцією 1848–1849 рр., що привело до встановлення визначальної ролі держави у здійсненні судочинства, відокремлення суду від адміністрації. Реорганізація судових

органів у Галичині відбувалася на основі імператорського патенту від 14 червня 1849 р. На його підставі запроваджувалися повітові суди, повітові колегіальні суди, крайові суди, Вищі крайові суди. Діяльність цих судів забезпечувала ефективне функціонування судової системи, сприяла якіснішому розгляду, зокрема цивільних справ (найчастіше – питання спадщини, погашення боргових зобов'язань, сімейні, торговельні й вексельні спори, справи про недоторканність приватної власності, справи, пов'язані з купівлею-продажем рухомого та нерухомого майна, орендою, встановлення батьківства, опікунства тощо).

Інтенсивний розвиток нових соціально-економічних і політичних відносин у Австрійській імперії в другій половині ХІХ ст. зумовив необхідність продовження кодифікації цивільного процесуального права. В результаті проведеної роботи було розроблено проекти цивільних процесуальних кодексів у 1858, 1862, 1867, 1876, 1893 рр., чотири з яких відхилено. Тільки останній з них, підготовлений професором Віденського університету Ф. Кляйном, був затверджений 1 серпня 1895 р. австрійським парламентом як Закон «Про судовий процес у цивільних справах» і впроваджений в дію з 1 січня 1898 р. Доповненням до ЦПК 1895 р. було Положення про ексекції від 27 травня 1896 р., яке складалося з 402 статей та докладно встановлювало порядок виконання судових рішень у цивільних справах.

У підрозділі 2.4. «Джерела та структура австрійського Цивільно-процесуального кодексу 1895 р.» висвітлено, що джерелами ЦПК 1895 р. були Загальний судовий порядок 1781 р., австрійський Цивільний кодекс 1797 р., імператорські патенти, надвірні декрети, імператорські розпорядження, т.зв. кабінетні листи – едикти монарха представникам центральних органів влади та ін. Значний вплив на укладення Цивільного процесуального кодексу мало запозичення англійського, французького та німецького правового досвіду.

Австрійський ЦПК 1895 р. складався із 602-х статей, поділених на шість частин: Частина I. «Загальні постанови»; Частина II «Про процес»; Частина III «Про процес перед повітовими судами»; Частина IV «Про законні заходи»; Частина V «Про скаргу незаконності і поновлення»; Частина VI «Про окремі види процесу».

Розділ 3 «Загальні положення цивільного процесуального права за австрійським Цивільним процесуальним кодексом 1895 р.» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 3.1. «Принципи австрійського цивільно-процесуального права» зазначено, що принципами австрійського цивільно-процесуального права були: здійснення цивільного судочинства судами, гласність судового процесу, публічність, рівноправність усіх учасників процесу перед законом і судом, безпосередність, вільна оцінка доказів, змагальність сторін в наданні ними судові доказів і доведенні перед судом їх переконливості, усність, диспозитивність, здійснення цивільного судочинства суддею одноособово або

колегією суддів, встановлення істини, забезпечення апеляційного оскарження рішення суду та ін. Принципи цивільного судочинства, закріплені в ЦПК 1895 р., зазнали впливу провідних європейських держав, зокрема Німеччини і Франції, а також були наслідком еволюції правової думки тогочасної австрійської юриспруденції.

У підрозділі 3.2 «Суб'єкти цивільно-процесуальних відносин» встановлено, що згідно з нормами австрійського ЦПК 1895 р. запроваджувався тристоронній процес – позивач, відповідач і суддя. Процесуальне становище сторін в австрійському цивільному процесі характеризувалося такими ознаками: 1) сторони вели процес від свого власного імені; 2) на їхнє ім'я виносилося судові рішення; 3) на них повною мірою поширювалося судові рішення; 4) на них покладалися витрати судового процесу; 5) у випадку смерті чи втрати правоздатності, їхнє місце у процесі могли зайняти спадкоємці. Особи, нездатні самотійно здійснювати правові дії, не могли брати участь у цивільному процесі (наприклад, душевнохворі, § 21 Кодексу 1895р.). Не розглядалися ті спори, в яких малолітня особа позивалася або виступала відповідачем щодо предмету маєткового спору. Основні учасники судового процесу (позивач, відповідач) мали право здійснювати судові дії особисто або через повіреного. Сторона процесу мала право вимагати, щоб до закритого розгляду справ суд допустив також не більше трьох її «осіб довіри». ЦПК 1895 р. передбачав право участі третіх осіб у цивільному судочинстві.

У підрозділі 3.3. «Докази і доказування у цивільному процесі» показано, що для встановлення справедливого й об'єктивного рішення у цивільному процесі суди в Галичині посилялися на докази, які давали змогу з'ясувати суть справи. З-поміж визначених ЦПК 1895 р. доказів основними вважалися письмові й речові докази, а також показання свідків, висновки експертів.

У підрозділі 3.4. «Підсудність цивільних справ та витрати на судовий розгляд» визначено, що питання підсудності у цивільних справах були прописані у ЦПК 1895 р., який зобов'язував всі скарги, якщо не існує для них особливої підсудності, вносити до місцевого повітового суду; у містах, таких як Львів, – до крайового суду). З усіх судів у певній місцевості головним у сфері підсудності вважався той суд, в окрузі діяльності якого проживав чи перебував позивач. Справи осіб, які мешкали поза межами Австро-Угорщини, але володіли у країні майном, розглядалися в окрузі того суду, де було зареєстровано майно. У випадку розгляду справи застави, за місце майна вважалося місце, де проживав боржник позивача або де мешкав поручитель застави. Місцем осідку закордонних товариств і спілок визнавали місце розташування їхнього головного офісу. Проте сторони могли письмово домовитися про розгляд справи в іншому суді, у компетенції якого перебувало відання цими питаннями. Так само детально було прописані норми, що визначали витрати на судовий розгляд.

Розділ 4 «Судовий розгляд як основна стадія цивільного судочинства у Галичині за австрійським Цивільним процесуальним кодексом 1895 р.» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 4.1. «Подання позову та підготовка цивільних справ до судового розгляду» встановлено, що заяву подавали у формі позову, в якій зазначали певну вимогу і перелічували всі обставини, на яких будувалася вимога позивача, а також всі докази, якими позивач збирався скористатися при розгляді справи для підтвердження наведених обставин. У позовній заяві зазначалося найменування суду, в який її подавали; зазначення сторін із визначенням їх імен та місць проживання; назву законного представника або повіреного, що діяв за дорученням тієї чи іншої сторони; вказівку стосовно справи, якої торкалося прохання; назву додатків із визначенням того, чи є конкретний додаток копією чи оригіналом; підпис самої сторони чи законного представника, повіреного, що представляв інтереси відповідної сторони.

Підготовка цивільної справи до розгляду була важливою й обов'язковою стадією цивільного процесу за австрійським ЦПК 1895 р. Після подання позову і закінчення підготовки справи до судового розгляду суддя постановляв ухвалу, в якій зазначав, які підготовчі процесуальні дії ним проведені, і встановлював дату розгляду справи. Під час підготовки справи до розгляду суд визначав характер спірних правовідносин, їхній зміст і відповідність чинному законодавству; уточнював обставини, що підлягали встановленню; встановлював коло доказів, потрібних для вирішення конкретної справи; визначав перелік осіб, які мали брати участь у справі. Перелічені процесуальні дії були потрібні для обґрунтованого вирішення справи уже на першому судовому засіданні згідно принципів концентрації матеріалу та пришвидшення цивільного процесу.

У підрозділі 4.2. «Порядок судового розгляду» встановлено, що судовий розгляд був основною стадією цивільного судочинства, під час якого здійснювався публічний розгляд справи по суті, що передбачало з'ясування всіх обставин справи й надання доказів, усні дебати і винесення судом рішення. На початку судового розгляду ЦПК 1895 р. передбачав право сторін укласти мирову угоду, що мало наслідком припинення розгляду справи. Розгляд справи розпочинав суддя, який зазначав, яка справа розглядається, хто позивач, відповідач, що є предметом спору, які є докази. Судовий процес у цивільних справах ґрунтувався на змагальності сторін, що передбачала надання сторонами судові своїх доказів і доведенні перед ним їх переконливості. ЦПК 1895 р. передбачав порядок подання свідчень свідками, експертами, огляд документів та інших речових доказів. Судовий розгляд супроводжувався складенням протоколу.

У підрозділі 4.3. «Участь сторін у судовому розгляді цивільних справ» встановлено, що ЦПК 1895 р. визначав процесуальне становище сторін, які брали участь у судовому розгляді, виходячи з принципів диспозитивності,

змагальності і рівноправності. Для забезпечення виконання процесуальних функцій сторонам були надані чітко визначені процесуальні права і обов'язки. Зокрема, участь сторін у процесі судового розгляду цивільних справ визначалася обов'язком беззаперечно дотримуватися норм закону, виконувати розпорядження судді та утримуватися від будь-яких дій, що зневажали б суд.

У підрозділі 4.4. «Завершення справи та винесення судового рішення» зазначено, що на основі розгляду цивільної справи суд «постановляв рішення», після чого його оголошували сторонам. Разом із рішенням суд повинен був оголосити і докази, на підставі яких його прийняли. Рішення оголошували навіть за відсутності однієї зі сторін. Копію рішення у повному його викладі, з усіма судженнями, на яких воно будувалося, надавали кожній стороні.

На рішення в цивільній справі повітового суду допускалися апеляції. Крайові (окружні) суди перевіряли рішення суду першої інстанції в межах апеляційних вимог. На рішення крайового (окружного) суду могла бути подана скарга до Вищого крайового суду у Львові. У дрібних цивільних справах рішення апеляційного суду не підлягало оскарженню. Скарга могла бути подана лише у разі: коли рішення апеляційного суду мало низку недоліків; коли у рішенні апеляційного суду допущено такі недоліки, які заважали всебічному вирішенню і ґрунтовному обговоренню справи; коли до резолютивної частини рішення апеляційного суду вводили таке фактичне положення, що суперечило змісту актів провадження суду першої або другої інстанції; коли рішення було побудоване на неправильному застосуванні закону до обставин справи.

ВИСНОВКИ

Дисертаційна робота вирішує важливе і актуальне наукове й практичне завдання, суть якого полягає у дослідженні цивільного судочинства у Галичині за австрійським Цивільним процесуальним кодексом 1895 р. Історико-правове дослідження зазначеної проблеми дало змогу дійти низки загальних висновків.

1. Австрійське цивільно-процесуальне право з кінця XVIII ст. і протягом XIX ст. розвивалося еволюційним шляхом, зберігаючи історично-правову тяглість при одночасному врахуванні суспільних потреб. Однією з таких потреб була уніфікація та модернізація партикулярного права окремих частин Австрійської монархії, породжені епохою Просвітництва й засадами «освіченого абсолютизму». Механізмом їх вирішення стала кодифікація деяких частин австрійського права – цивільного, кримінального, цивільного процесуального. Передумовами до кодифікації законодавства були: інтенсивний розвиток нових соціально-економічних і політичних відносин в другій половині XVIII – на початку XIX ст.; суспільно-економічні та політичні зміни в Австрійській імперії зумовлювали необхідність внесення змін і доповнень до чинного законодавства, зокрема, цивільного процесуального; розбіжності у тогочасному цивільному та цивільному процесуальному законодавстві, що полягали у наявності в кожній коронній землі імперії свого

цивільного та цивільного процесуального закону, удосконалення системи юридичної освіти; поширення просвітницьких ідей правової рівності, раціональності, природного права.

2. У результаті кодифікації права в Австрійській імперії було затверджено у 1781 р. Загальний судовий порядок, а у 1797 р. австрійський Цивільний кодекс (передбачав норми, зокрема, що врегульовували цивільне судочинство), який почав діяти з 1807 р. у Східній Галичині. Вони стали правовою основою здійснення цивільного судочинства, зокрема й у Галичині. Характерними рисами розвитку цивільного судочинства у Галичині до середини ХІХ ст. були: 1) недостатня кількість кваліфікованих суддів; 2) домінування поляків серед суддів і відповідно пропорційно нижча кількість суддів-українців; 3) переважання справ, пов'язаних із захистом права володіння, посідання та оренди землі.

3. Після Революції 1848–1849 рр. в Австрійській імперії відбулася реорганізація судових органів, зокрема й у Галичині. На підставі імператорського патенту від 14 червня 1849 р. запроваджувалися повітові суди, повітові колегіальні суди, Крайові суди, Вищі крайові суди. На повітові суди покладался розгляд усіх цивільних справ, за винятком тих, які належали до компетенції судів вищої інстанції. Крайові суди розглядали, зокрема, цивільні справи (питання спадщини, опікунства, погашення боргових зобов'язань, сімейні, торговельні й вексельні спори). З 1854 р. усі крайові суди, крім Львівського та Краківського, стали називати окружними, хоч їхня компетенція у цивільних справах не зазнала змін (на відміну від кримінального судочинства). У Львові 1855 р. як друга судова інстанція (апеляційна) був створений Вищий крайовий суд, компетенція якого поширювалася на Галичину і Буковину.

Важливе значення для цивільного судочинства мав Конституційний закон про судову владу від 21 грудня 1867 р., який запровадив принципи відокремлення суду від адміністрації, суддівської незалежності, усності й гласності судового процесу та ін. Згідно зі Законом від 11 червня 1868 р. відновлено повітові суди, ліквідовані у 1854–1855 рр. Кожен повітовий суд поділявся на цивільний і кримінальний відділи. Львівський повітовий суд мав два цивільних відділи – один поширював свою діяльність на місто Львів, а інший – на територію повіту. Цивільні відділи розглядали справи про недоторканність приватної власності, справи, пов'язані з купівлею-продажем рухомого та нерухомого майна, орендою, встановленням батьківства, опікунства. Екзекуційні, тобто виконавчі відділи, займалися виконанням судових рішень, наприклад, здійснювали продаж з аукціону майна боржників (ліцитації). У такому форматі повітові суди проіснували до розпаду Австро-Угорської монархії.

4. В останній третині ХІХ ст. процесуальне право остаточно вирізнилося в окрему галузь права, що мало наслідком проведення кодифікаційних робіт.

Відповідно до цього було розроблено нові проекти цивільних процесуальних кодексів у 1858, 1862, 1867, 1876, 1893 рр., чотири з яких було відхилено. Тільки останній з них, підготовлений професором Віденського університету Ф. Кляйном, був затверджений австрійським парламентом 1 серпня 1895 р. і впроваджувався в дію з 1 січня 1898 р. ЦПК 1895 р. складався із 602-х статей, розділених на шість частин. Доповненням до Цивільного процесуального кодексу 1895 р. було Положення про екзекуції від 27 травня 1896 р. яке встановлювало порядок виконання судових рішень у цивільних справах. Новим ЦПК 1895 р. було систематизовано норми австрійського цивільного процесуального права, удосконалено порядок цивільного судочинства і виконання рішень. Його концепція формувалася на ідеях англійської, французької та німецької правової думки, а відтак базувалася на принципах гласності, публічності, рівноправності, безпосередності, вільної оцінки доказів, змагальності, усності, диспозитивності, здійснення цивільного судочинства суддею або колегією суддів. ЦПК 1895 р. отримав високу оцінку фахівців-юристів (як теоретиків, так і практиків), став взірцем для цивільного судочинства в інших європейських державах. З деякими змінами і доповненнями цей кодекс є чинним у сучасній Австрійській Республіці.

5. ЦПК 1895 р. був найповнішим вираженням соціальної концепції права на межі ХІХ–ХХ ст., а його загальні положення залишаються актуальними при здійсненні правових реформ навіть на початку ХХІ ст. Передусім варто відзначити законодавче закріплення як для того часу принципово нових начал цивільного процесу, обумовлених історичними обставинами та еволюцією правової думки. Такі принципи цивільного процесуального права як гласність, диспозитивність, рівноправність сторін, усність, безпосередність визначили завдання і мету судочинства в цивільних справах. Саме принципи австрійського цивільного процесуального права й їхня реалізація у Галичині в досліджуваний період створили необхідні умови для забезпечення гарантій захисту прав і законних інтересів учасників (сторін) процесу. ЦПК 1895 р. визначив їхні обов'язки і права, а також закріпив правові підстави функціонування інституту повірених у справах (адвокатів). Автори кодексу визначили та обґрунтували поняття процесуальної правоздатності, розмежували компетенцію судів, виходячи із засад територіальної та предметної підсудності. Ґрунтовне і змістовне тлумачення таких понять як докази та доказування сприяло ефективнішому формуванню доказової бази у цивільних справах і пришвидшило їхній розгляд у судовій практиці, зокрема і в Галичині. І хоч питання граничних витрат на судовий розгляд залишилося одним з найсуперечливіших моментів ЦПК 1895 р., він, безумовно, належить до найдосконаліших кодексів європейського цивільного процесуального права ХІХ ст.

6. Завданнями австрійського цивільного судочинства за ЦПК 1895 р. виступав справедливий та неупереджений розгляд і вирішення цивільних справ

з метою захисту порушених прав. Запорукою ефективного цивільного процесу відповідно до ЦПК 1895 р. була участь правоздатних сторін у процесі, здійснення процесу під керівництвом судді та проведення судового процесу у встановленому законодавством порядку. Чіткий порядок судового розгляду давав можливість у повному обсязі досягти головну мету цивільного процесу – вирішення спору між сторонами та захист правового ладу в державі.

Цивільний процес розпочинався з подання позовної заяви, яка розглядалася судом на предмет підсудності суду, правоздатності сторін тощо. Подальшою стадією було підготовче провадження, під час якого головним чином упорядковувалась доказова база та виконувалися процесуальні дії, необхідні для вирішення справи. Основною стадією цивільного процесу виступав публічний судовий розгляд, складовою якого були з'ясування усіх обставин справи, надання доказів і усні дебати сторін. Сторонами цивільного процесу згідно з нормами ЦПК 1895 р. вважалися особи, від імені яких здійснювався процес і які у законний спосіб намагалися захистити свої права та інтереси (позивач і відповідач). Процесуальне становище сторін під час розгляду цивільних справ визначалося ЦПК 1895 р.

7. Судове рішення вважалося результатом розгляду справи, який завершував спір між сторонами та припиняв цивільні процесуальні правовідносини між судом і сторонами процесу. Судове рішення давало відповідь по суті спірної справи і його зобов'язувалися виконувати як приватні особи, так і органи державної влади. Рішення суду мало бути законним – з дотриманням всіх вимог цивільного судочинства й обґрунтованим – базованим на основі з'ясованих обставин і поданих доказів, оприлюднених і перевірених на судовому засіданні. ЦПК 1895 р. передбачав можливість подання апеляцій до судів вищих інстанцій про перегляд попередньо ухвалених судових рішень у цивільних справах.

8. Історико-правове дослідження цивільного судочинства у Галичині за австрійським ЦПК 1895 р. дає змогу стверджувати про наявність позитивного правового досвіду, який може бути використаний під час реформування чинного цивільного процесуального законодавства України. Для удосконалення і підвищення ефективності цивільного процесуального судочинства рекомендується:

1) використати історичний досвід ЦПК 1895 р. в частині допустимого обмеження процесуальних повноважень сторін та їхніх представників при систематичному зловживанні процесуальними правами;

2) удосконалити процедуру розгляду судом клопотань таким процесуальним механізмом, який надав би змогу провести судовий розгляд справи у стислі терміни. Так можна отримати можливість розвантажити цивільний процес для швидкого та об'єктивного дослідження обставин справи судом;

3) удосконалити процедуру апеляційного оскарження судових рішень та ухвал суду, спростити апеляційний розгляд – до дослідження лише доводів апеляції в частині порушень судом першої інстанції норм матеріального чи процесуального права без повторного дослідження обставин справи;

4) посилити юридичну відповідальність за невиконання, невчасне або неналежне виконання рішення суду, що дало б змогу унеможливити зловживання на цьому етапі процесу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. *Думич Х. М.* Австрійський цивільний процесуальний кодекс 1895 р.: причини укладення, структура і зміст / Х. М. Думич // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія право. – 2015. – Вип. 32. – Т. 1. – С. 16–20.
2. *Думич К.* Процессуальные издержки согласно нормам австрийского гражданского – процессуального кодекса 1895 г. / К. Думич // *Legea Si Viata. Publicatie stiintifico-practica* – 2015. – Nr. 10/2 – С. 17–21 (Республіка Молдова).
3. *Думич Х. М.* Структура, основні положення та оцінка австрійського цивільного процесуального кодексу 1895 р. / Х. М. Думич // Вісник Львівського Університету. Серія юридична. – 2015. – Вип. 61. – С. 118–126.
4. *Думич Х. М.* Перші кодифікаційні акти в галузі австрійського цивільно-процесуального права та їх застосування в Галичині / Х. М. Думич // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія Юриспруденція. – 2015. – Вип. 17. – Т. 2. – С. 43–47.
5. *Думич Х. М.* Сторони в цивільному процесі за австрійським цивільним процесуальним кодексом 1895 р.: ознаки та правовий статус сторін / Х. М. Думич // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2016. – Вип. 1. – Т. 1. – С. 13–17.
6. *Думич Х. М.* Соціально-політичні і правові передумови кодифікації австрійського цивільно-процесуального законодавства у ХІХ ст. / Думич Х. М. // Часопис цивілістики : наук.-практ. журнал. – 2016. – Вип. 20. – С. 180–187.
7. *Думич Х. М.* Загальний порядок судочинства у Галичині за австрійським цивільним процесуальним кодексом 1895 р. / Х. М. Думич // Підприємництво, господарство і право : наук.-практ. юрид. журнал. – 2016. – № 5. – С. 96–101.
8. *Думич Х. М.* Поняття та система принципів цивільного процесуального права за австрійським цивільним процесуальним кодексом 1895 р. / Х. М. Думич // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : Матеріали ХХІ звітної наук.-практ. конф. (м. Львів, 12-13 лютого 2015 р.). – Львів : Юрид. ф-т ЛНУ імені Івана Франка, 2015. – С. 85–88.

9. *Думич Х. М.* Співвідношення цивільного процесуального права, у Галичині, з іншими галузями права за австрійським цивільним процесуальним кодексом 1895 р. / Х. М. Думич // Актуальні питання та проблеми правового регулювання суспільних відносин : Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 6-7 березня 2015 р.). – Дніпропетровськ : ГО «Правовий світ», 2015. – С. 6–9.
10. *Думич Х. М.* Порядок здійснення цивільного судочинства у Галичині за австрійським цивільним процесуальним кодексом 1895 р. / Х. М. Думич // Розвиток правової системи України в умовах сьогодення : Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 8 травня 2015 р.). – Харків : Східноукраїнська наукова юридична організація, 2015. – С. 12–13.
11. *Думич Х. М.* Суддя як суб'єкт цивільно-процесуальних відносин : права та обов'язки за австрійським цивільним процесуальним кодексом 1895 р. у Галичині / Х. М. Думич // Актуальні питання розвитку та взаємодії публічного та приватного права : Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 18–19 березня 2016 р.). – Львів : Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2016. – С. 13–16.
12. *Думич Х. М.* Історико-правовий аналіз здійснення цивільного судочинства у Галичині за Загальним судовим порядком 1781 і 1797 рр. / Х. М. Думич // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : Матеріали XXII звітної наук.-практ. конф. (м. Львів, 4–5 лютого 2016 р.). – Львів : Юрид. ф-т ЛНУ імені Івана Франка, 2016. – С. 53–55.

АНОТАЦІЯ

Думич Х. М. Цивільне судочинство у Галичині за австрійським Цивільним процесуальним кодексом 1895 р. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. – Львівський національний університет імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, Львів 2016.

У дисертації досліджено цивільне судочинство у Галичині за австрійським Цивільним процесуальним кодексом 1895 р. Конкретизовано соціально-політичні й правові передумови, етапи та особливості кодифікації цивільного процесуального законодавства в Австрії й Австро-Угорщині. Показано особливості судової системи в Австрійській і Австро-Угорській монархії наприкінці XVIII – у першій половині ХХ ст. та визначено характерні риси правового регулювання цивільного судочинства у досліджуваний період. Обґрунтовано передумови укладення австрійського Цивільного процесуального кодексу 1895 р., проаналізовано його джерела і структуру та визначено основні риси й принципи австрійського цивільного процесуального права в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. Розкрито процесуальний статус учасників цивільних процесуальних правовідносин, їх права і обов'язки та визначено види доказів і підсудність цивільних справ. З'ясовано особливості судового

розгляду цивільних справ як основної стадії цивільного судочинства, визначено участь сторін у судовому розгляді цивільних справ та винесення судового рішення за результатами розгляду цивільної справи. Узагальнено правовий досвід здійснення цивільного судочинства у Галичині за австрійським Цивільним процесуальним кодексом 1895 р., сформульовано історико-правову основу для стратегії розвитку законодавства у сучасній Україні.

Ключові слова: австрійський Цивільний процесуальний кодекс 1895 р., цивільне судочинство, підсудність цивільних справ, судовий розгляд, Галичина.

АННОТАЦІЯ

Думыч Х. М. Гражданское судопроизводство в Галичине в соответствии с австрийским Гражданским процессуальным кодексом 1895 г. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.01 – теория и история государства и права; история политических и правовых учений. – Львовский национальный университет имени Ивана Франко Министерства образования и науки Украины, Львов 2016.

В диссертации исследовано гражданское судопроизводство в Галичине в соответствии с австрийским Гражданским процессуальным кодексом 1895 г. Конкретизированы социально-политические и правовые предпосылки, этапы и особенности кодификации гражданского процессуального законодательства в Австрии и Австро-Венгрии. Показаны особенности судебной системы в Австрийской и Австро-Венгерской монархии в конце XVIII – в первой половине XX в. и определены характерные черты правового регулирования гражданского судопроизводства в исследуемый период. Обоснованы предпосылки создания австрийского Гражданского процессуального кодекса 1895 г., проанализированы его источники и структура и определены основные черты и принципы австрийского гражданского процессуального права во второй половине XIX – в начале XX в.

Раскрыт процессуальный статус участников гражданских процессуальных правоотношений, их права и обязанности. Установлено, что в соответствии с нормами австрийского Гражданского процессуального кодекса 1895 г. вводился трехсторонний процесс – истец, ответчик и судья. Определено, что основные участники судебного процесса (истец, ответчик) могли осуществлять судебные действия лично или через поверенного (адвоката или законного представителя). Лица, не способные к самостоятельным правовым действиям, не могли самостоятельно принимать участие в гражданском процессе (например, душевнобольные). Несовершеннолетние лица не нуждались в законном представителе в тех спорных делах, предметом спора которых они могли свободно распоряжаться. Гражданский процессуальный кодекс 1895 г. допускал право участия третьих лиц в споре.

Показано, что для установления справедливого и объективного решения в гражданском процессе суды в Галичине ссылались на доказательства, дававшие возможность выяснить суть дела. Среди определенных Гражданским процессуальным кодексом 1895 г. доказательств основными считались письменные и вещественные доказательства, а также показания свидетелей, выводы экспертов. Определено, что вопросы подсудности в гражданских делах были прописаны в Законе о судопроизводстве и принадлежности обычных судов в гражданских делах 1895 г., который был одной из составных частей Гражданского процессуального кодекса.

Выявлены особенности судебного разбирательства гражданских дел как основной стадии гражданского судопроизводства. Рассмотрение гражданских дел в соответствии с австрийским Гражданским процессуальным кодексом 1895 г. имело состязательный характер и происходило публично согласно определенным правилам: после принятия иска и проведения подготовительного заседания дело рассматривали, в сущности, публично, что предусматривало выяснение всех обстоятельств дела и предоставление доказательств, устные дебаты и вынесение судом решения.

Обобщен правовой опыт осуществления гражданского судопроизводства в Галичине в соответствии с австрийским Гражданским процессуальным кодексом 1895 г., сформулирована историко-правовая основа для стратегии развития законодательства в современной Украине.

Ключевые слова: австрийский Гражданский процессуальный кодекс 1895 г., гражданское судопроизводство, подсудность гражданских дел, судебное разбирательство, Галичина.

ANNOTATION

Dumych Kh.M. Civil proceedings in Galicia by the Austrian Civil Procedural Codex 1895. - On the rights of manuscript

A thesis for obtaining scientific Degree of Candidate of Legal Sciences in specialty 12.00.01 – Theory and History of State and Law; History of Political and Legal Sciences. – Ivan Franko National University of Lviv. Ministry of Education and Science of Ukraine, Lviv 2017.

The thesis deals with the civil legal proceedings in Galicia under the Austrian Code of Civil Procedure 1895. The socio-political and legal prerequisites, stages and peculiarities of the codification of the civil procedure legislation in Austria and Austria-Hungary are specified. The peculiarities of the court system in the Austrian and Austro-Hungarian monarchy in the late 18th - the first half of the 20th century are shown and the characteristic features of the legal regulation of the civil legal proceedings in the studied period are defined. The prerequisites for concluding the Austrian Code of Civil Procedure 1895 are substantiated, its sources and structure are analyzed and the specific features and principles of the Austrian law of civil procedure in the second half of the 19th - early 20th century are defined. The

procedural status of the participants of the civil procedural relations and their rights and obligations are revealed, the forms of evidences and jurisdiction of civil cases are defined. The peculiarities of the court hearings of civil cases as a basic stage of the civil legal proceedings are considered as well as the participation of the parties in the court hearings of civil cases and delivery of judgment following the civil trial are defined. The legal experience in the civil legal proceedings in Galicia under the Austrian Code of Civil Procedure 1985 is generalized and the historical and legal basis for the strategy of the development of legislation in the modern Ukraine is formulated.

Key words: Austrian Code of Civil Procedure 1985, civil legal proceedings, jurisdiction of civil cases, court hearings, Galicia.